

Vlaamse ontwikkelingssamenwerking
website van het Vlaams Agentschap voor Internationale Samenwerking
http://ontwikkelingssamenwerking.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=90

Noord-Zuidpersprijs 2007

Winnaar:

De jury selecteert het artikel “ African Euthanasia” van **Anne De Graaf**, verschenen in De Morgen van 1/12/2006, als winnaar van de Vlaamse Noord-Zuid persprijs 2007. Een journalistiek sterk werk dat door de participatieve journalistiek, de originele benadering van het

aids- en gezondheidsthema en de uitstekende stijl, een breed publiek aanspreekt en beklijfd.

Een eervolle vermelding

gaat naar de Afrika reeks van Vacature, gepubliceerd van 17 maart tot 31 maart. Een heel boeiende reeks waarin Afrika vanuit verschillende invalshoeken wordt belicht en waarbij de economische benadering verfrissend werkt.

Hier vindt u het artikel van Anne De Graaf deel 1) en deel 2).

Samenstelling van de jury:

Flip Voets – Secretaris-generaal en ombudsman Raad voor de Journalistiek – voorzitter van de jury
Jan Ouvry – coördinator buitenland VRT - Nieuwsdienst.
Lodewijk Berlage – gewoon hoogleraar em.
Corine Van Kelecom – coördinator communicatie 11.11.11
Gie Goris – hoofdredacteur Mo*

Aantal inzendingen: 23

****

DE MORGEN 1 DECEMBER 2006

AFRICAN EUTHANASIA

Anne de Graaf

DM-journaliste Anne de Graaf was tien dagen aidsverpleegster in Dar es Salaam

Na drie dagen lachen de patiënten in de Temekekliniek niet meer met Nursi Mzungu (*). De blanke zuster die tien dagen onder hun bedden zwabbert in Dar es Salaam (Tanzania) is hun zus. Want Nursi rept niet over de taboekwaal aids. Ze vervangt sondes, haalt drek op in vuilniszakken, propt patiëntes bij elkaar in matrasloze bedden, ziet hopeloze mama's hun terminale dochters verstikken. 'In een kliniek zonder pillen is Afrikaanse euthanasie de uitweg.' door Anne de Graaf (*)

Zaterdagnamiddag. Nursi Mzungu moet toiletten schoonschrobben. In het waslokaal komen iele wezentjes op slippertjes voorbijgeschuifeld. Als de een klaar is met het wassen van kleren en zichzelf, maniok en sla, strijkt de ander er neer, gehurkt of voorovergebogen.

Het staat in Swahili op de muren geschreven: wie nog kan, moet proberen het sanitair zelf te bereiken. Het gezucht, het gegorgel en gekreun zijn nauwelijks te harden, net als de inzure lucht.

Volgens Nursie Anne-Marie went het allemaal, ook bij piektemperaturen binnen van 45 graden. Afgelopen nacht stierven vier vrouwen aan aids, officieel aan een complicatie

daarvan. Ze moesten ingezwachteld blijven liggen tussen de andere patiëntes. Het dodenhuis is vol.

De laatste stierf om zes uur vanochtend. De leeftijden: 16, 25, 28, 23. Als reason of mourning kribbelt de nachtzus 'malaria', 'tbc', 'hersenmalaria' of 'longontsteking' op het doodattest. De familie wil dat zo.

Nursie Anne-Marie knipoogt en wijst naar links. Daar liggen patiëntes (met of zonder kind) die toevallig seropositief bevonden werden bij een bevalling. Een aidstest is in Tanzania niet verplicht. Door het ingeburgerde stigma komt slechts een tiende van de bevolking voor een bloedproef langs. Men wil niet weten, leven zolang het nog kan, gezien de virusremmers toch niet voor iedereen betaal- of bereikbaar zijn. In de kranten stond hier vorige week dat de hogere middenklasse zelfs ongetest de aidscocktails begint in te nemen. Niemand weet hoe ze aan de medicijnen gekomen zijn.

Snoepje

Nursi Aichi legt een infuus aan bij een lief vrouwtje dat al dagen roerloos voor zich uitstaart. Jumaini heet ze en ze is 42, net als Nursi Mzungu. Ze likt aan een stukje mango, bet haar lippen met batikstof, geeft geen krimp. Haar rug is van perkament. Een zus bracht gedroogde vis en een flesje water mee in een plastic mandje. Ze is nu al drie weken niet meer gekomen.

De hopeloos verzwakte Jumaini komt uit een verre buitenwijk, bijna op het platteland ten zuiden van Dar es Salaam. Ze werd door haar oom verkracht toen ze elf was. "Lange tijd ging het goed", vertelt Aichi, Jamaini's rug strelend, "maar haar polygame nonkel bleef haar als 'snoepje' houden. Ze raakte zwanger. In stilte vermoedend dat ze het eindstadium van aids had bereikt, ging ze bij een lokale goeroe om bijtend gif. Ze

voerde bij zichzelf een abortus uit. Dat doen moslims hier vaak.

"Jamaini is niet meer te opereren. Gezien de putere, de aidsvlekken, hebben we haar niet meer getest maar op de aidsafdeling gelegd. Ze is terminaal, maar keihard en lief. We zouden haar terug kunnen sturen, maar dan sterft ze misschien een nog gruwelijker dood. Families willen hier niet van aids weten. Pas na de begrafenis wordt dit soort mensen eerbied betuigd."

Zondag. Op vijf bedden zitten tien andere vrouwen. Zuster Anne-Marie knikt: de anderen zijn allemaal overleden en afgevoerd. Eentje ligt nog ingewikkeld achter een groen kamerscherm. Soms liggen de doden en de levenden hier bij zessen naast elkaar.

Aichi: "Vijf uur gemiddeld blijft een dode hier te midden van de anderen liggen als er geen plaats is in het dodenhuis. Ik weet het: dat is niet bevorderlijk voor de mentale toestand van de andere patiënten."

Een familielid heeft een magnolia aan de voeten van de overleden vrouw gelegd. Er staat een tekstje bij in het Kiswahili. "Kwaheri. Marhaba, mama." "Dag mama, het ga je goed."

Aichi vraagt of Nursi Mzungu de overledene op de berrie willen leggen die permanent tussen de bedden geparkeerd staat. Het lichaam weegt niks, heeft geen gezicht.

Het troost de glimlach te zien van een nieuwelinge die eindelijk op een bed mag gaan liggen in plaats van op de grond. Het bed hoeft niet schoongemaakt te worden. Het vooruitzicht van wat hen allemaal te wachten staat is weg, en dat helpt ons voor een tijdje er weer bovenop, redeneert Aichi.

Buiten wachten zes mannen. Ze assembleerden een matras van oleanders en magnolia's in de achterbak van een gedeukte Isuzutruck.

De mannen leggen het gezwachtelde lichaam op het bloemenbed, nemen plaats op de rand van de laadbak. Dan rijden ze hobbelend het natte pad van de Temekekliniek af. Ze blaken van de gezondheid. De echtgenoot en de drie zonen zullen volgens de statistieken ook binnenkort hier belanden. Maar dat geloven ze zelf niet.

Op het mourning report staat alweer longontsteking vermeld. Aids? Dat bestaat niet. "Voor haar weten we het niet, echt niet", zegt Aichi.

Zondagavond, rustdag. Op advies van Nursi Anne-Marie trekt Nursi Mzungu naar Kinondoni, het uitgaanskwartier van de Tanzaniaanse hoofdstad. De blanke zuster is in gezelschap van een andere blanke, een Swahilisprekende gids - de echtgenoot voor de gelegenheid.

Tot op straat dreunen de bassen. De glittergewaden weerkaatsen het licht van de petroleumvuurtjes. Je kunt op de koppen lopen. Het krioelt van de lokale vrouwelijke schoonheden, maar er is variëteit bij gekomen sinds de overstromingen in de Hoorn van Afrika, zegt de man van Nursi. Eritrese, Somalische meisjes heupwiegen in Versace en Prada in de disco's California en Las Vegas. Geen sprake van schimmel en uitpuilende ogen hier. Het lijkt wel een vulgaire catwalk - langgerekte vrouwen, topmodellen stijl Iman Bowie, Daris Warie, maar dan vijfentwintig jaar jonger. Geen blanke vrouw valt te bespeuren in het publiek, wel een paar Thaise meisjes.

Rond middernacht barsten de discotheken uit hun voegen. Vrouwen staan in bikini te heupwiegen op de toog, de

Carlsbergs en de Dawacocktails gaan van hand tot hand in de disco's die nu ook door de blanke mannen worden bezocht. Een uur later gaat het bovenstukje uit.

Tanzaniaanse straathoekwerkers van het gezondheidsministerie delen in de bar Salama 3 Bomba's uit, een nieuw soort geur- en smaakcondoom dat de minister van Gezondheid Aisha Kigoda zelf uitprobeerde, omdat de Tanzanianen allergisch zeggen te zijn aan latex.

De vrouwen aan de bar leggen de rubbertjes ongeïnteresseerd in een asbak. Een schoonheid knipt haar tas open. Durex en een handvol briefjes van honderd dollar. Nursie Mzungu laat een Zuid-Afrikaan vragen naar de prijs. "Vijftien met. Vijftig zonder", zegt ze in vloeiend Engels.

Op de terugweg vraagt Nursi Mzungu aan haar 'man', de moslim Ahmed, of hij zich ooit liet testen. "Nee. Dat hoeft niet. Ik heb maar één vriendin. Ik vertrouw haar. Aids is een onbekende dooddoener."

Wel geeft hij toe dat ze niet de eerste is en dat ze nog maar drie maanden samen zijn. En ja, dat hij in de tussentijd met andere vrouwen heeft gevreeën. "In het begin met, maar na een week zonder condoom, dan zou je ze toch moeten kunnen vertrouwen, niet?"

Hij wrijft heftig over de huid van zijn voorarmen: schoon en ongeschonden. "Ik zie niet in waarom ik dat zou doen. Gigi-gigi zonder, dat is pas het paradijs voor een Afrikaan. De condooms zijn een uitvindsel van de farmaceutische industrie. Strikt gesproken heb ik volgens de Koran het recht meerdere vrouwen te hebben, ik moet er wel mee trouwen en zij moeten me trouw blijven. Dat verklaart waarom op strikt gelovige moslimeilanden zo weinig aids voorkomt." Hij verwijt Nursi bevooroordeeld te zijn. "In dit continent sterven veel mensen

aan malaria. Aids, dat is allemaal fel overdreven, een complicatie van malaria. Aids, daar sterft niemand van."

Sondes uitgeput

Maandag. Weer zitten er andere vrouwen op de bedden in de afdeling, sommigen met graatmagere baby's, allemaal met een multifunctioneel zakje bij de hand, omdat de sondes en de bedpannen zijn uitgeput.

Vanuit de rechtervleugel komt een oude vrouw over het glas- en bloedtapijt naar het sanitair gestrompeld. Haar tenen bloeden, ze laat een rood spoor achter waarin anderen ook trappen. Ze heeft "uchungu sana" ('verschrikkelijke pijn'). Volgens het medisch attest is het te wijten aan hersenmalaria. Ook zij heeft de putere, maar ze deelt nog liever haar bed met een niet-geteste vrouw dan met een aidspatiënte.

Nursi Aichi schokschoudert: "Je moet fatalist zijn om het hier vol te houden. We zijn met twee zusters voor tachtig patiënten. Tien ervan hebben geen bed. We moeten ze op de grond leggen. 's Ochtends vinden we ze aan de andere kant van de zaal. Omdat ze niet onder een dode willen blijven liggen, of omdat ze zijn natgeregend door hun bovenbuur. We missen matrassen, lakens, pijnstillers, alles. Patiëntes die niet in hun bed willen blijven liggen, binden we aan de poten van het bed vast met de broeksriemen van overledenen of met repels stof."

De stille Jumaini ligt nog steeds in hetzelfde bed, nu rillend, haar mango inmiddels aangevreten door vliegen. De zus is buiten bezig met haar was, zoals iedereen dat hier doet. Op een houtskoolvuurtje maakte ze sardientjes klaar. Ze brengt het met de natte was de vrouwenafdeling binnen.

Jumaini knippert met de ogen. Ze heeft geen honger meer, zegt Aichi, die zuster Mzungu mee op ronde heeft genomen om cortisone in te spuiten. Hier en daar wordt een infuus met kinine bijgevuld, met een zakdoek opgehangen.

"We hebben nog wel virusremmers in voorraad, maar het is zonde om die nog in te spuiten. De ziekte is te ver gevorderd. Ik ben tien van mijn collega's verloren. Ikzelf (hoest) ben net herstellende van open tuberculose."

Er klinkt geweeklaag uit de hoek van de aidsafdeling. Iemand is in ademnood. Aichi kijkt achterom. "Oh, that's the gasping: ampekufu. Het einde, zeker als die ogen zo staan. Dat kan dagen doorgaan."

De zoon van de veertigjarige vrouw weet niet wat er mis is. "Ik eis een röntgenfoto, Nursi Mzungu. U kunt dat regelen." De moeder weet wel wat er gebeurt: haar dochter is aan het sterven, al zeven uur lang. Naarmate het ademen versnelt, houdt ze met haar hand de mond, de neus en de ogen dicht. Een uur later barst de vrouw in tranen uit en reikt ze haar handen ten hemel. De dochter is dood.

"**African euthanasia**", vertelt een geïnfecteerde Somalische die nog in Duitsland woonde. "Ze hebben zelfs geen aspirientje, laat staan morfine."
Dinsdagochtend, afscheid van de zusters en de hopeloze directeur Suleimann.

Nursi Mzungu zwabbert nog een keer onder de bedden van de vrouwenafdeling. Aichi is nog altijd van wacht, al 24 uur lang.

Aan de ene kant ligt iedereen er nog, maar op het bed van Jumaini verscheen een nieuw gezicht. Bij het dodenhuisje in de felle zon beitelen mannen '1964 - 2006' in een kistje van gerecycleerd houtfineer.

Er staat weer een pick-up klaar. Op de voorbank liggen een mandje met water en een herkenbaar lapje Afrikaanse stof. De interim-zuster wil niet weten wiens naam erop komt.

Op een aparte afdeling liggen patiëntes, met of zonder kind, die toevallig seropositief bevonden werden bij een bevalling. Een aidstest is in Tanzania niet verplicht.Jumaini ligt te rillen in haar bed. 'We zouden haar terug kunnen sturen, maar dan sterft ze misschien een nog gruwelijker dood.'Gigi-gigi zonder, dat is pas het paradijs voor een Afrikaan. Condooms zijn een uitvindsel van de farmaceutische industrie.

****

BELGA BERICHT: 1 oktober 2007

Anne De Graaf (De Morgen) wint derde Noord-Zuid persprijs

(BELGA) = De Morgen-journaliste Anne De Graaf heeft met haar artikel "**African Euthanasia**" de derde Noord-Zuid persprijs gewonnen. De Graaf, de eerste vrouwelijke laureaat, krijgt daarvoor 5.000 euro prijzengeld. Chris De Stoop van Knack eindigde met "Terug naar Vietnam" tweede. Dat heeft Vlaams minister van Ontwikkelingssamenwerking Geert Bourgeois maandag bekendgemaakt.

Met de Noord-Zuid persprijs wordt jaarlijks het beste artikel over de Noord-Zuid-verhoudingen gekozen. Met de prijs wil de minister de Vlaamse schrijvende pers ook aanmoedigen meer aandacht te besteden aan ontwikkelingssamenwerking en de Noord-Zuid-problematiek.

"**African Euthanasia**" van De Graaf verscheen op 1 december 2006 in De Morgen. Het artikel beschrijft de aids-ellende in een ziekenhuis in Dar es Salaam. De Graaf draaide voor het artikel zelf 10 dagen mee als verpleegster in het ziekenhuis.

"In haar gevoelsgeladen verhaal verliest de journaliste nooit de boodschap uit het oog. Ze laat de lezer een ding overduidelijk aanvoelen: Aids blijft in Afrika het grote taboe. In het ziekenhuis sterft iedereen aan malaria, tbc of longontsteking. De familie wil dat zo. Niemand sterft er aan aids", aldus Bourgeois.

"**African Euthanasia**" haalde het in de beoordeling van de jury nipt van "Terug naar Vietnam" van Chris De Stoop (Knack Magazine, 20 september 2006). Hij trok met vluchtelingen die hier een kwarteeuw geleden aanspoelden, terug naar hun geboortedorp in Vietnam.

Een eervolle vermelding ging naar Vacature dat van 17 tot 31 maart van dit jaar een boeiende reeks publiceerde waarin vanuit een economische invalshoek naar Afrika gekeken werd.

De vorige edities van de Noord-Zuid persprijs werden gewonnen door Han Zinzen ("Opgepast: Bleekscheten in Soweto", P-Magazine) en David Van Reybroek (artikelenreeks "KVS in Congo",De Morgen).

****

ARTIKEL IN HET TIJDSCHRIFT   MO

Noord-Zuid persprijs voor 'African Euthanasia'

2 oktober 2007

Met haar artikel "African Euthanasia" wint Anne De Graaf de derde Noord-Zuid persprijs. Vlaams minister van Ontwikkelingssamenwerking Geert Bourgeois overhandigde vandaag aan deze allereerste vrouwelijke winnaar het prijzengeld van 5.000 euro. Chris De Stoop van Knack eindigde met 'Terug naar Vietnam' nipt tweede. Het weekblad Vacature kreeg een eervolle vermelding voor zijn economische artikelenreeks over Afrika.

Met deze jaarlijkse bekroning van het beste artikel over de Noord-Zuid-verhoudingen, wil de minister het debat aanzwengelen over de relatie tussen journalistieke verslaggeving en het draagvlak voor internationale solidariteit. Hij hoopt hiermee de Vlaamse schrijvende pers aan te moedigen om meer aandacht te besteden aan ontwikkelingssamenwerking en de Noord-Zuid-problematiek. "De media zijn voor veel Vlamingen de enige bron van informatie over het Zuiden. De aandacht die journalisten hebben voor de leefomstandigheden in de Derde Wereld en de wijze waarop ze erover berichten, bepaalt dus in grote mate hoe de Vlaming staat tegenover solidariteit met het Zuiden. Jammer genoeg zorgen ongeschreven mediaregels ervoor dat

vaak enkel grote rampen veel persaandacht krijgen,” aldus minister Bourgeois. Voordien drukte administrateur-generaal van het Vlaams Agentschap voor Internationale Samenwerking, Freddy Colson, de hoop uit dat het stijgende aantal inzendingen voor deze prijs een uitdrukking was van een stijgende aandacht in de Vlaamse pers voor het Zuiden. Gastspreker Guy Poppe was daar niet zo zeker van. In zijn brede overzicht van de relatie media en Afrika stelde Poppe vast dat de berichtgeving over Afrika toch vaak blijft steken in het soort rampen- en oorlogsverhalen waarvoor Bourgeois waarschuwde. Ook in Afrika zelf is nog veel werk aan de mediawinkel, al noteerde Poppe enorme stappen vooruit, onder andere in Burundi. Op het einde van zijn toespraak daagde Poppe de minister uit om met name in de beheersovereenkomst met de VRT meer aandacht voor "het buitenland" in te schrijven en te budgetteren. Dat laatste ontbreekt op dit moment, zeker voor de schone intentieverklaring dat er ruimte moet zijn voor onderzoeksjournalistiek.

‘African Euthanasia’ van De Graaf verscheen op 1 december 2006 in De Morgen. Het artikel beschrijft de ellende in een ziekenhuis in Dar es Salaam. De Graaf benadert de aidsproblematiek in Tanzania op een laagdrempelige wijze en met een bijzonder intensieve voorbereiding: ze draaide 10 dagen mee als verpleegster in Dar el Salaam. De journaliste slaagt er daardoor in diep in de harde realiteit van het ziekenhuis door te dringen. Met zijn vlotte stijl spreekt het artikel een breed publiek aan. Bourgeois: “In haar gevoelsgeladen verhaal verliest de journaliste nooit de boodschap uit het oog. Ze laat de lezer een ding overduidelijk aanvoelen: Aids blijft in Afrika het grote taboe. In het ziekenhuis sterft iedereen aan malaria, tbc of longontsteking. De familie wil dat zo. Niemand sterft er aan aids.”

‘African Euthanasia’ haalde het in de beoordeling van de jury nipt van ‘Terug naar Vietnam’ van Chris De Stoop (Knack Magazine, 20 september 2006). Hij trekt met vluchtelingen die hier een kwarteeuw geleden aanspoelden, terug naar hun geboortedorp in Vietnam. Een eervolle vermelding ging naar Vacature dat van 17 tot 31 maart van dit jaar een boeiende reeks publiceerde waarin vanuit een economische invalshoek naar Afrika gekeken werd**.**

****